

Hyvinvointisuunnitelma 2022-2026

www.hameenlinna.fi

Sisällys

1.	Johdanto	3
2.	Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen rakenne Hämeenlinnassa	6
3.	Hämeenlinnan väestö	7
3.1.	Koettu terveys	9
4.	Kansallisen ja maakuntatason linjaukset hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämiseen	12
5.	Tavoitteet ja indikaattorit vuosille 2022-2026	13
5.1.	Kaupunkirakenteen toimiala.....	13
5.2.	Sivistyksen ja hyvinvoinnin toimiala	14
5.3.	Kulttuurin ja liikunnan rooli HYTE-työssä.....	19
5.4.	Kulttuurihyvinvointi	19
5.5.	Liikuntahyvinvointi.....	20
5.6.	Ympäristön vaikutus hyvinvointiin	21
6.	Turvallisuus	23
6.1.	Perhe- ja lähisuhdeväkivalta	24
7.	Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma	25
7.1.	Oppilashuollon suunnitelma.....	26
7.2.	Lastensuojelusuunnitelma	26
7.3.	Suunnitelma ikääntyneen väestön tukemiseksi	26
8.	Ehkäisevä päihdetyö	27
9.	Kehittämisajatuksia	28
Liitteet	29
Lähteet	30

1. Johdanto

Kunnan laaja-alainen hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on toimialarajat ylittävää, kaikille elämäntilanteille ulottuvaa toimintaa. Hyvinvointityö kohdistuu kaikkiin ikäryhmiin, pohjautuu tietoon ja on taloudellisesti ja toiminnallisesti vaikuttavaa toimintaa. Yksilöllä on myös vastuu omasta hyvinvoinnistaan ja terveydestään. Kunta vastaa useista hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kannalta keskeisistä tehtävistä muun muassa varhaiskasvatuksesta, opetuksesta, liikunnasta, kulttuurista ja yhdyskuntasuunnittelusta. (Kuntaliitto)

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työtä Hämeenlinnassa ohjaa laaja hyvinvointikertomus 2017–2021 ja -suunnitelma 2022–2026. Hyvinvointikertomus jakaantuu kertomusosaan, jossa kuvataan hyvinvoinnin nykytilanne ja suunnitelmaosaan, jossa on kuvattu tavoitteet ja toimenpiteet hyvinvoinnin parantamiseksi. Hämeenlinnan kaupunginvaltuusto on hyväksynyt laajan hyvinvointikertomuksen keväällä 2021. Tämä asiakirja on hyvinvointisuunnitelma vuosille 2022–2026.

Hyvinvointisuunnitelma sisältää Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman, joka jakautuu Lastensuojelusuunnitelmaan ja Oppilashuollon suunnitelmaan. Lisäksi Suunnitelma ikääntyneen väestön tukemiseksi on osa hyvinvointisuunnitelmaa.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on kunnan perustehtävä, johon kuntalaki (410/2015) 1 § ja terveydenhuoltolaki (1326/2010) 12 § velvoittaa. Kuntalain mukaan kunta edistää asukkaidensa hyvinvointia ja alueensa elinvoimaa, ja järjestää asukkailleen palvelut taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestäväällä tavalla.

Kunnalla on ensisijainen vastuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä siltä osin kuin tämä tehtävä kytkeytyy kunnan muihin lakisääteltyihin tehtäviin. Kunnilla ja hyvinvointialueilla on yhteinen vastuu alueen asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä (Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021)).

Kunnan on strategisessa suunnittelussaan asetettava hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi tavoitteet ja määriteltävä tavoitteita tukevat toimenpiteet. Sen on otettava päätöksenteossaan huomioon päätöksensä arvioidut vaikutukset ihmisten hyvinvointiin ja terveyteen väestöryhmittäin. Kunnan eri toimialojen on tehtävä yhteistyötä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Kunnan on nimettävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vastuutaho.

Kunnan on seurattava kuntalaisten elinoloja, hyvinvointia ja terveyttä sekä niihin vaikuttavia tekijöitä alueittain ja väestöryhmittäin. Kunnassa on raportoitava kuntalaisten hyvinvoinnista ja terveydestä, niihin vaikuttavista tekijöistä sekä toteutetuista toimenpiteistä valtuustolle vuosittain. Lisäksi kunnassa on valmisteltava valtuustolle valtuustokausittain hyvinvointikertomus ja -suunnitelma edellä mainituista asioista. Kunnan on toimitettava hyvinvointikertomus ja -suunnitelma hyvinvointialueelle ja julkaistava se julkisessa tietoverkossa (Terveydenhuoltolaki 30.12.2010/1326 12 §).

Vuoden 2023 alusta hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyö tulee organisoitumaan uudella tavalla sosiaali- ja terveystieteiden järjestämistä vastuuun siirtyessä hyvinvointialueille. Kunnan on yhä asetettava tavoitteet ja toimenpiteet hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi ja seurattava kuntalaisten elinoloja, hyvinvointia ja terveyttä alueittain ja väestöryhmittäin.

Myös hyvinvointialueen tulee laatia vastaavat alueelliset asiakirjat, ja hyvinvointialueen ja alueen kuntien on neuvoteltava vähintään kerran vuodessa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä koskevista tavoitteista, toimenpiteistä, yhteistyöstä ja seurannasta. Kanta-Hämeen alueellinen hyvinvointikertomus ja -suunnitelma vuosille 2021–2024 hyväksyttiin syksyllä 2021. Hämeen maakuntavaltuusto hyväksyi 29.11.2021 uuden maakuntaohjelman Kestävän kasvun Häme 2022–2025.

Hämeenlinnan kaupunginvaltuusto hyväksyi Houkutteleva Hämeenlinna -strategian 6/2022. Kaupunkistrategiassa määritellään visio, päämäärät ja arvot kuluvalle valtuustokaudelle. Yksi päämääristä on Hyvinvoivien ihmisten yhteisöllinen kaupunki. Hyvinvoivien ihmisten yhteisöllinen kaupunki muodostuu asukaslähtöisesti kehittyvästä, hyvinvointiin aktivoivasta ja yhteisöllisyyttä ja osallisuutta vahvistavasta kaupungista. Kaupunkirakennelautakunta ja sivistys- ja hyvinvointilautakunta ovat asettaneet tavoitteet ja indikaattorit ko. päämäärän saavuttamiseksi. Tämä tavoitteenasetanta määrittää Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen -suunnitelman 2022-2026 tavoitteet. Kaupunkistrategian ja Hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman lisäksi Hämeenlinnan kaupungilla on useita hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä tukevia asiakirjoja. Muut keskeisimmät asiakirjat ovat:

- Saavutettava ja esteetön Hämeenlinna 2025 -esteettömyysohjelma 2021–2025
- Hämeenlinnan kaupungin kotouttamisohjelma 2021–2025
- Hämeenlinnan kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelma 2022-2026
- Hiilineutraali Hämeenlinna –ohjelma
- Tapahtumien ja matkailun Hämeenlinna
- Liikkuva Hämeenlinna –ohjelma (valmisteilla)
- Asumisohjelma (valmistelu alkaa 2023)
- Kanta-Hämeen perhe- ja lähisuhdeväkivallan haittojen ehkäisytön toimintaohjelma vuosille 2020-2025
- Ehkäisevän päihdetyön toimintasuunnitelma vuosille 2022 – 2023 (valmisteilla)
- Kulttuurin tiekartta 2022-2030.

Hyvien väestösuhteiden politiikka pyrkii vaikuttamaan yhteiskunnan toimintaan lisäämällä eri väestöryhmien ja niihin kuuluvien yksilöiden keskinäistä vuorovaikutusta, luottamusta ja positiivisia asenteita, osallisuuden kokemuksia sekä turvallisuuden tunnetta.

Kuntien lakisäätöisenä tehtävänä on edistää hyvinvointia ja yhdenvertaisuutta sekä estää välitöntä ja välillistä syrjintää. Kuntien on viranomaisena arvioitava yhdenvertaisuuden toteutumista toiminnassaan ja ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden toteutumisen edistämiseksi. (Yhdenvertaisuuslaki 30.12.2014/1325).

Kunnilla on viranomaisena oltava suunnitelma tarvittavista toimenpiteistä yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Lain mukaan viranomaisen on arvioitava yhdenvertaisuuden toteutumista esimerkiksi: asioiden valmistelussa ja päätöksenteossa. Hämeenlinnan hyvinvointisuunnitelma on laadittu siten, että tavoitteet on asetettu kaikkien kuntalaisten hyvinvoinnin edistämiseksi. (Kuntaliitto: Kuntaliiton verkkosivu, Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus)

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen liittyy vahvasti myös kaupunginvaltuuston 22.3.2021 hyväksymä esteettömyysohjelma ”Saavutettava ja esteetön Hämeenlinna 2025”, johon on kirjattu tärkeimmät linjaukset, toimenpiteet ja suuntaviivat tulevaisuuden tekemiselle.

Esimerkiksi palvelujen saavutettavuus ja ympäristön ja joukkoliikenteen esteettömyys ovat tärkeitä arkielämän asioita. Suunnitelmassa keskitytään kaupungin omiin kiinteistöihin, tiloihin ja ympäristöön sekä kuvataan uudisrakentamisen ja perusrakennusten esteettömyyttä koskevat linjaukset. Siinä huomioidaan myös palvelujen ja viestinnän esteettömyys. Ohjelman onnistumisen arvioinnista raportoidaan kaupunginvaltuustolle vuosittain.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen viitekehikseksi on valittu Stiglitzin komission hyvinvoinnin osa-alueita kuvaava malli. Mallissa on osa-alueita kahdeksan (terveys, koulutus, henkilökohtainen toiminta ja työ, ääni kuuluville yhteiskunnassa, sosiaaliset yhteydet ja suhteet, aineellinen elintaso, ympäristö ja turvallisuuden tunne). Lautakuntien Hyvinvoivien ihmisten yhteisöllinen kaupunki -päämäärään asettamat tavoitteet on luokiteltu Stiglitzin jaottelun mukaisesti taulukoissa 2 ja 3 kappaleessa 5. Kaikkia tavoitteita ei voida sitoa vain yhteen hyvinvoinnin osa-alueeseen, joten osa tavoitteista on yhdistetty useampaan hyvinvoinnin osa-alueeseen. Stiglitzin hyvinvoinnin osa-alueet on kuvattu tarkemmin liitteessä 1.

Hyvinvointisuunnitelma 2022-2026 tehdään tilanteessa, jossa toimintaympäristön muutos on suuri. SO-TE-palveluiden siirtyessä hyvinvointialueelle vuoden 2023 alusta kuntien on tarkasteltava osin uudesta lähtökohdasta, miten HYTE-työtä tehdään. Esimerkiksi kulttuurin ja liikunnan rooli kunnan HYTE-työssä on entistä merkittävämpi. Muuttuvasta toimintaympäristöstä johtuen nyt laadittava suunnitelma on tarvittaessa päivittyvä asiakirja.

2. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen rakenne Hämeenlinnassa

Kunnan on toimittava hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa ja tuettava sitä asiantuntemuksellaan. Lisäksi kunnan on tehtävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä yhteistyötä kunnassa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä tekevien muiden julkisten toimijoiden, yksityisten yritysten ja yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa. Kunnan on myös edistettävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä tekevien järjestöjen toimintaedellytyksiä ja vaikutusmahdollisuuksia hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä. Kunnan on osallistuttava 7 §:n 4 momentissa tarkoitettuihin neuvotteluihin. (Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021))

Kaupungin johtoryhmä johtaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä Hämeenlinnassa. Strategia- ja kehittämissyksikkö koordinoi yhteistyössä monialaisen HYTE-ryhmän kanssa kaupungin HYTE-työtä vuoden 2022 loppuun, tämän jälkeen koordinoivastuu siirtyy Sivistyksen ja hyvinvoinnin toimialalle. Hyvinvointityöryhmän tehtäviin kuuluu valmistella kerran valtuustokaudessa laaja hyvinvointikertomus ja hyvinvointisuunnitelma ja kerran vuodessa hyvinvointiraportti. Lisäksi hyvinvointityöryhmä varmistaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteiden ja toimenpiteiden näkyvän toimialojen vuosittaisissa toimintasuunnitelmissa ja kokoaa tietoa väestön terveydestä ja hyvinvoinnista sekä palvelujärjestelmän toimivuudesta.

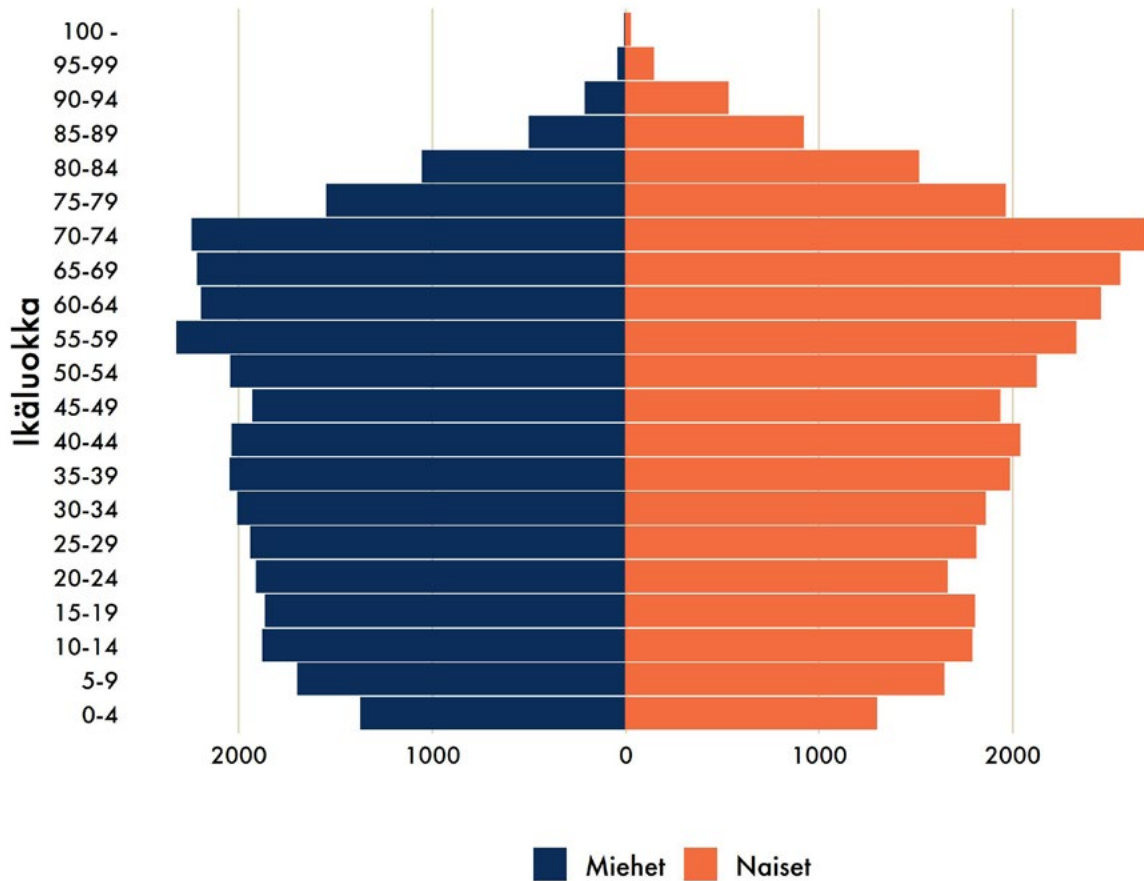
Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työryhmässä on edustus kunnan eri toimialoilta sekä järjestöistä, oppilaitoksista, Hämeen poliisista ja Hämeenlinna-Vanajan seurakunnasta. Työryhmän nykyinen kokoonpano on:

Rimpelä Markku, strategiajohtaja, strategia- ja kehittämisspalvelut Mikkola Tarja, erityissuunnittelija, strategia- ja kehittämisspalvelut Pekuri Jari, strategiapäällikkö, strategia- ja kehittämisspalvelut Hannula Ismo, erityissuunnittelija, strategia- ja kehittämisspalvelut Pirkkalainen Heli, suunnittelija, strategia- ja kehittämisspalvelut Joenmäki Päivi, liikuntapäällikkö, sivistys- ja hyvinvointipalvelut Lumme Minna, kasvatusta- ja opetuspäällikkö, sivistys- ja hyvinvointipalvelut Porras Minna, palvelupäällikkö, sosiaali- ja terveystyöpalvelut Grönqvist Annina, erityissuunnittelija, sosiaali- ja terveystyöpalvelut Tuominen Riitta, erityissuunnittelija, sosiaali- ja terveystyöpalvelut Tuomivaara Sari, palveluesimies, sosiaali- ja terveystyöpalvelut Laine Terhi, ympäristötarkastaja, kaupunkirakennepalvelut Sabel Jenni, suunnittelupäällikkö, kaupunkirakennepalvelut Vaara Jorma, työhyvinvointipäällikkö, henkilöstöpalvelut Löyttyjärvi Sara, talouspäällikkö, Hämeen Settlementti ry, Silta-yhteistyöverkosto Väinölä Janne, koulukuraattori, Ammattiopisto Tavastia Koski Matti, ylikonstaapeli, Hämeen poliisi Lahti Katja, diakoniatyöntekijä, Hämeenlinnan seurakuntayhtymä Lampinen Leena, yksikön johtaja ja koulutuspäällikkö, HAMK

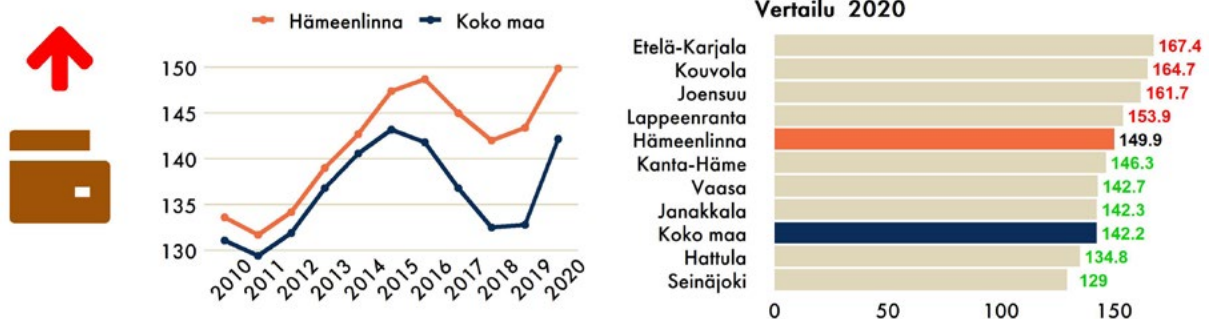
Hämeenlinnassa toimii lisäksi monia teemakohtaisia terveyttä ja hyvinvointia edistäviä ryhmiä kuten Lapsiyhteistyö Kunta –koordinaatioryhmä, kotouttamistyöryhmä sekä esteettömyystyöryhmä.

3. Hämeenlinnan väestö

Hämeenlinnan väestö ikääntyy koko maan väestöä nopeammin ja syntyvät ikäluokat ovat kokonaishedelmällisyyden laskettua koko maan tapaan edeltäviä ikäluokkia selvästi pienempiä (Kuva 1). Suuret ikäluokat ovat jo osin ylittäneet 75 vuoden iän, jolloin 75 vuotta täyttäneiden määrä kasvaa ja 65-74-vuotiaiden määrä laskee. Lasten määrän kuitenkin vähenee hitaammin kuin ikääntyvien määrä kasvaa, jolloin taloudellinen huoltosuhde (Kuva 2) kasvaa.

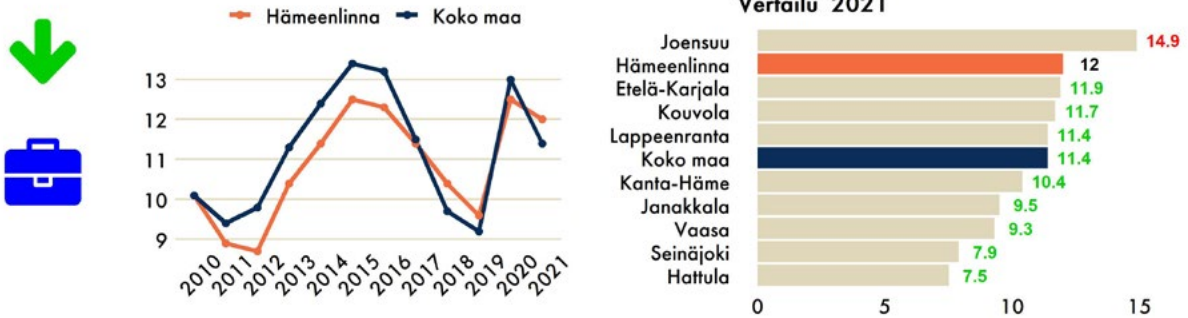

Kuva 1 Hämeenlinnan väestöpyramidi 2021.

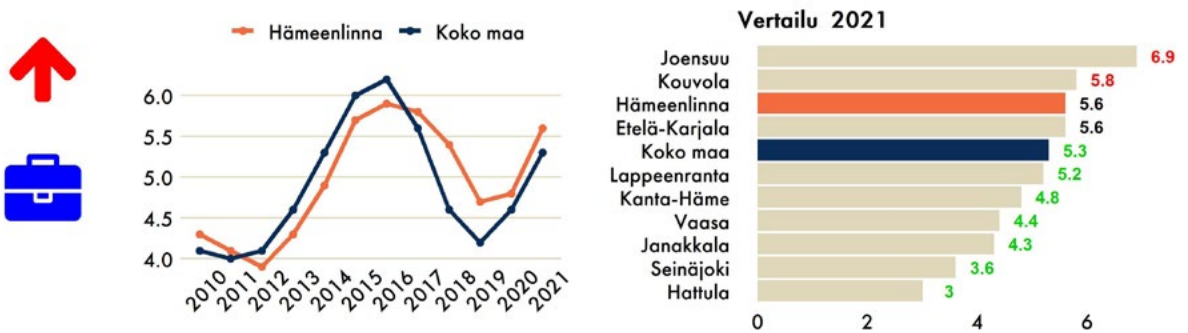

Kuva 2 Taloudellinen huoltosuhde (Lähde: Tilastokeskus). Vuonna 2020 indikaattorin toteumat olivat: Hämeenlinna, 149.9 Koko maa 142.2

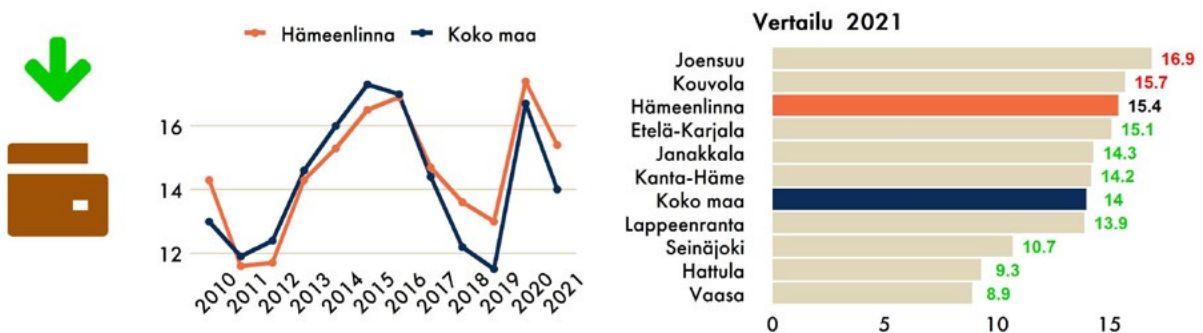
Taloudelliseen huoltosuhteeseen ja asukkaiden hyvinvoinnin ja terveydentilaan vaikuttaa keskeisesti työllisyystilanne (Kuvat 3, 4 ja 5). Yleinen työttömyysprosentti seuraa Hämeenlinnassa lähellä koko maan lukuja ollen taantumassa usein matalampi ja nousukaudella hieman korkeampi kuin koko maassa. Erityisinä haasteina hyvinvoinnin edistämisen näkökulmasta ovat rakennetyöttömyys ja nuorisotyöttömyys, jotka vaikuttavat pahimmillaan pitkäaikaisesti myös asukkaiden hyvinvointiin. Hyvinvointisuunnitelman kaikki seuranta-indikaattorit on esitelty liitteessä 3.

Kuva 3 Työttömät, % työvoimasta (Lähde: Työ- ja elinkeinoministeriö (TEM)). Vuonna 2021 indikaattorin toteumat olivat: Hämeenlinna, 12 Koko maa 11.4

Kuva 4 Vaikeasti työllistyvät (rakennetyöttömyys), % 15 - 64-vuotiaista (Lähde: Työ- ja elinkeinoministeriö (TEM)). Vuonna 2021 indikaattorin toteumat olivat: Hämeenlinna, 5.6 Koko maa 5.3

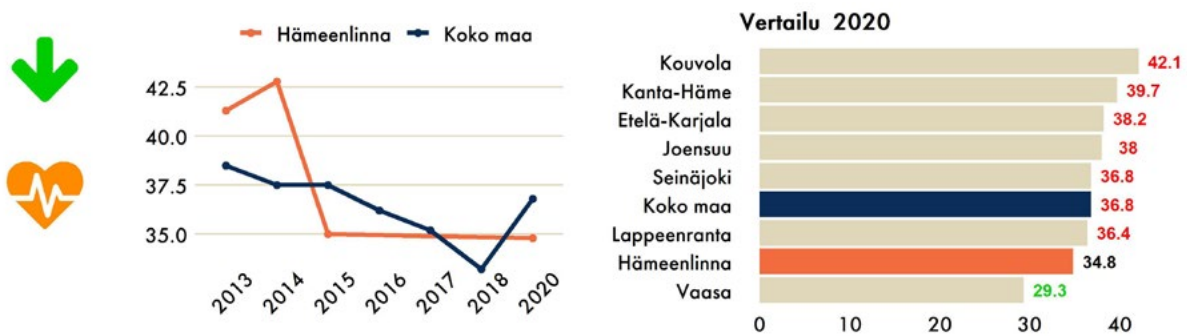

Kuva 5 Nuorisotyöttömät, % 18 - 24-vuotiaasta työvoimasta (Lähde: Työ- ja elinkeinoministeriö (TEM)). Vuonna 2021 indikaattorin toteumat olivat: Hämeenlinna, 15.4 Koko maa 14

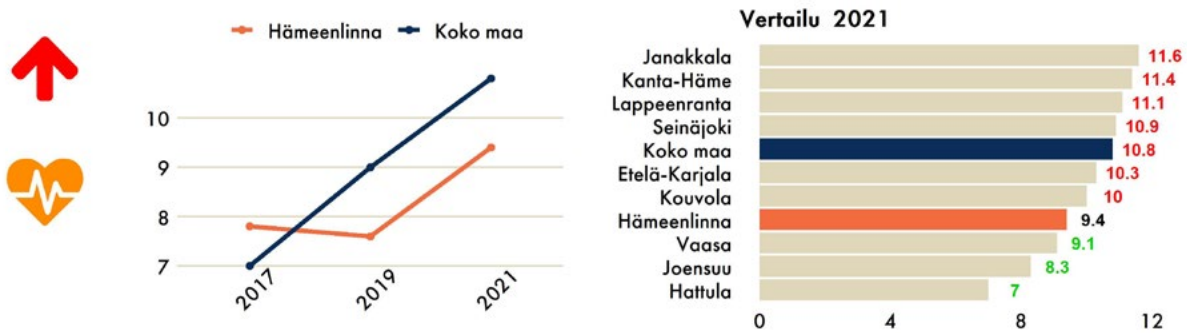
3.1. Koettu terveys

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen ylläpitämien tilastojen mukaan hämeenlinnalaisten kokemus omasta terveydestään (kokee terveytensä keskinkertaiseksi tai huonoksi) on kehittynyt tarkastelujaksolla negatiiviseen suuntaan, 65 vuotta täyttäneitä lukuun ottamatta (kts. yllä). Tämä asettaa osaltaan haasteen kunnassa tehtävälle hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työlle. Koetulla terveydellä tarkoitetaan henkilön ilmaisemaa kokemusta omasta yleisestä terveydentilastaan. Väestön heikko koettu terveys heijastaa erilaisten terveys- ja sosiaalipalvelujen käyttöä lisäävien sekä työ- ja elinvuosia vähentävien sairauksien, oireiden ja toimintakyvyn rajoitteiden yleisyyttä. Väestön heikoksi koettu terveydellä on siis selkeitä heijastusvaikutuksia niin yksilön, kunnan kuin hyvinvointialueenkin talouteen.

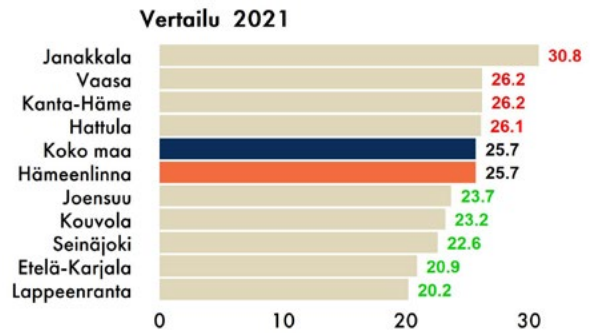
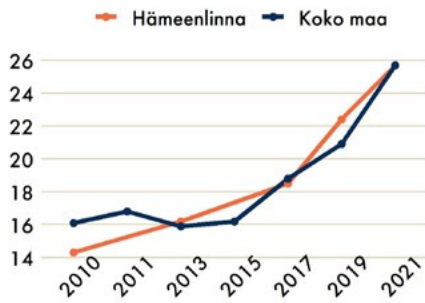
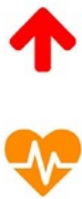
Hämeenlinnalaisten hyvinvointia ja terveyttä seurataan myös HYTE-kerroin indikaattoreiden avulla. HYTE-kerroin on kannustin, jonka avulla kuntien rahoituksen valtionosuuden suuruus määräytyy osaksi niiden tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaan. Tällä halutaan varmistaa kuntien aktiivinen toiminta asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi myös hyvinvointialueudistuksen jälkeen (THL, HYTE-kerroin – kannustin kunnille). HYTE-kerroin indikaattorit ovat liitteessä 2.

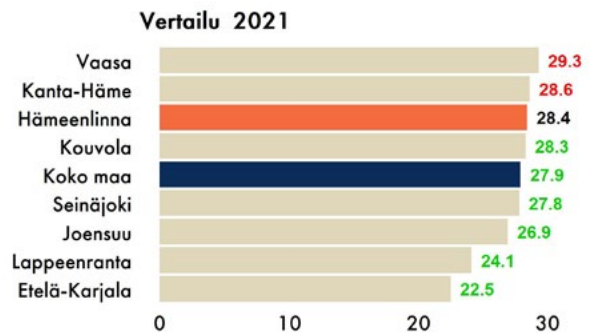
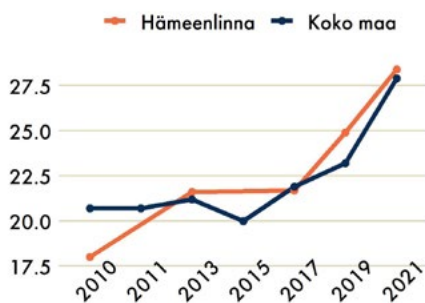
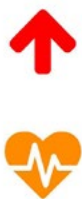
Kuva 6 Terveytensä keskitasoiseksi tai sitä huonommaksi kokevien osuus (%) (Lähde: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL)). Vuonna 2020 indikaattorin toteumat olivat: Hämeenlinna, 34.8 Koko maa 36.8

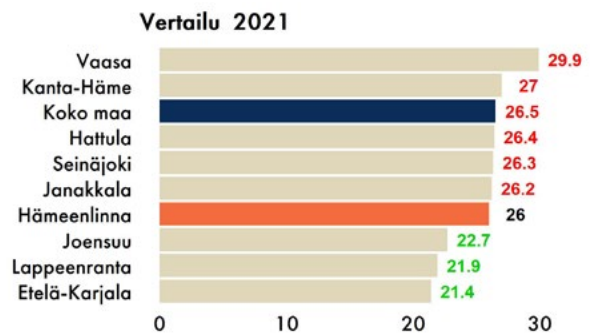
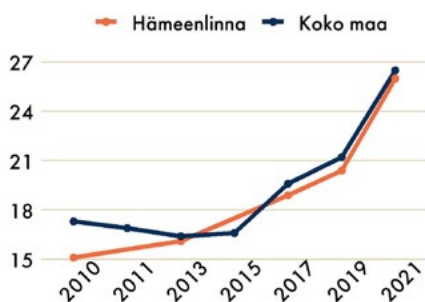
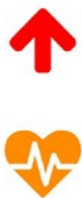
Kuva 7 Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-) (Lähde: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL)). Vuonna 2021 indikaattorin toteumat olivat: Hämeenlinna, 9.4 Koko maa 10.8

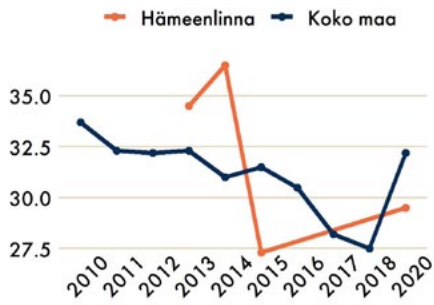
Kuva 8 Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista (Lähde: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL)). Vuonna 2021 indikaattorin toteumat olivat: Hämeenlinna, 25.7 Koko maa 25.7

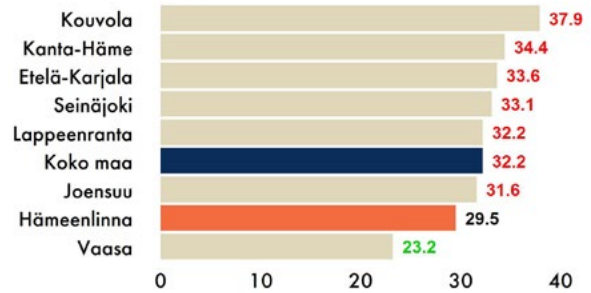
Kuva 9 Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (Lähde: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL)). Vuonna 2021 indikaattorin toteumat olivat: Hämeenlinna, 28.4 Koko maa 27.9

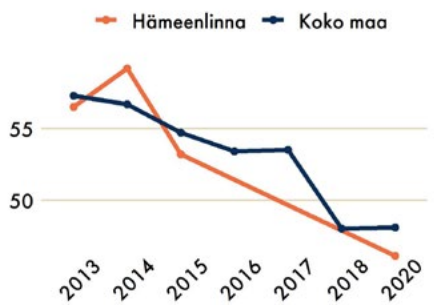
Kuva 10 Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (Lähde: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL)). Vuonna 2021 indikaattorin toteumat olivat: Hämeenlinna, 26 Koko maa 26.5

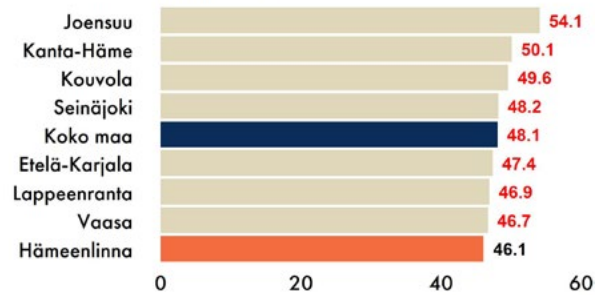
Vertailu 2020

Kuva 11 Terveytensä keskitasoiseksi tai sitä huonommaksi kokevien osuus (%), 20 - 64-vuotiaat (Lähde: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL)). Vuonna 2020 indikaattorin toteumat olivat: Hämeenlinna, 29.5 Koko maa 32.2

Vertailu 2020

Kuva 12 Terveytensä keskitasoiseksi tai sitä huonommaksi kokevien osuus (%), 65 vuotta täyttäneet (Lähde: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL)). Vuonna 2020 indikaattorin toteumat olivat: Hämeenlinna, 46.1 Koko maa 48.1

4. Kansallisen ja maakuntatason linjaukset hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämiseen

Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen 2030 periaatepäätöksellä linjataan niitä toimia, joilla suomalaisten hyvinvoinnin ja terveyden eriarvoisuus saadaan vähenemään vuoteen 2030 mennessä.

Periaatepäätöksen tavoitteiden saavuttamiseksi on valmisteltu toimeenpanosuunnitelma. Suunnitelmassa on kuvattu käytännönläheiset toimet, vastuut, seuranta ja aikataulutus työn etenemiseksi.

Toimeenpanosuunnitelmassa toimenpiteet on kuvattu periaatepäätöksen neljän painopisteen mukaisesti:

1. Kaikille mahdollisuus osallisuuteen,
2. Hyvät arkiympäristöt,
3. Hyvinvointia ja terveyttä edistävä toiminta ja palvelut sekä
4. Päätöksenteolla vaikuttavuutta.

(Valtioneuvoston julkaisu 2021:14) ja toimeenpanosuunnitelma (Valtioneuvoston julkaisu 2021:27). [Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen 2030 : Toimeenpanosuunnitelma.](#)

Yllä olevat tavoitteet sopivat yhteen Hämeenlinnan uuden kaupunkistrategian kanssa ja ne otetaan huomioon Hämeenlinnassa tehtävässä HYTE-työssä.

Kanta-Hämeessä on tehty eri toimijoiden yhteistyönä Alueellinen hyvinvointikertomus ja –suunnitelma vuosille 2021 - 2024. Suunnitelmassa on määritelty hyvinvointialueen hyvinvointityön painopisteet ja tavoitteet. Taulukkoon 1 on kirjattu painopisteisiin liittyvät tavoitteet. Alueellinen hyvinvointisuunnitelma löytyy linkistä [Hämeen liiton päätökset: Alueellinen hyvinvointisuunnitelma](#)

Taulukko 1 Kanta-Hämeen hyvinvointisuunnitelman painopisteet ja tavoitteet

Painopisteet	Tavoite
Osallisuus	Asukkaiden osallisuus omassa elämässään, yhteisössään, asuinympäristössään ja palveluissaan on mahdollistettu. Asuinympäristöä ja palveluja kehitetään yhdessä heidän kanssaan.
Yhdenvertaisuus	Asukkailla on monipuoliset mahdollisuudet huolehtia hyvinvoinnistaan ja saada tähän myös tukea. Yhä useamman kantahämäläisen työ- ja toimintakyky paranee.
Hyvinvointityö ja -johtaminen	Määrätietoisesti johdetun hyvinvointityön rakenteet ovat vahvat. Hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta edistetään kunnissa ja alueella pitkäjänteisesti ja verkostoituneesti.

Hämeenlinnan kaupungin hyvinvointisuunnitelmaa laadittaessa maakunnalliset painopisteet on otettu huomioon, mutta Hämeenlinnan suunnitelmassa merkittävänä tavoitteiden asettamisen ajurina on ollut Hämeenlinnasta saatavilla oleva tieto.

5. Tavoitteet ja indikaattorit vuosille 2022-2026

Hyvinvointisuunnitelman tavoitteet nojaavat kaupunkistrategian Hyvinvoivien ihmisten yhteisöllinen kaupunki -päämäärään. Lautakunnat (kaupunkirakennelautakunta, sivistys- ja hyvinvointilautakunta) ovat tehneet osaltaan päätökset siitä, millä tavoitteilla ja millä indikaattoreilla mainittua päämäärää seurataan. Lautakuntien indikaattorit ovat osa strategisten päämäärien laaja-alaista vaikuttavuuden mittaamista ja ne raportoidaan vuosittain hyvinvointiraportin yhteydessä.

Suunnitelmakaudella hämeenlinnaisten hyvinvoinnin ja terveyden tilaa seurataan kokonaisvaltaisesti THL:n minimietosisällön (soveltuvin osin), THL:n Kouluterveyskyselyn, FinLapset -kyselytutkimuksen, FinSote -kyselytutkimuksen, Päihdekyselyn sekä vuosittain tehtävän Hämeenlinnan HYTE-kyselyn avulla sekä Lapsoystävällinen Hämeenlinna -ohjelman arviointityökalun avulla. Seurantaindikaattorit löytyvät suunnitelman liitteestä 3. Indikaattoriin liitetty kuvake kertoo sen mistä, hyvinvoinnin ulottuvuudesta on kyse

Osa indikaattoreista on liitetty Stiglitzin kahdeksaan hyvinvoinnin ulottuvuuteen (kts. Johdantokappale).

Toimialojen hyvinvointitavoitteet ja indikaattorit löytyvät alla olevista taulukoista (taulukot 2 ja 3). Tavoitteet on teemoitettu Stiglitzin kahdeksan hyvinvoinnin osa-alueen mukaan.

5.1. Kaupunkirakenteen toimiala

Taulukko 2 Kaupunkirakennelautakunnan strategiset tavoitteet

Kaupunkirakennelautakunnan tavoitteet	Indikaattori	Arviointi	Stiglitzin hyvinvoinnin perusulottuvuus
Aktiiviset ja liikkuvat asukkaat	<ul style="list-style-type: none">Eri luokkien pyöräteiden kilometrimäärän kehitysKaupungin tarjoamien liikuntapaikkojen määrä ja sijainti	Tavoite toteutui, ei toteutunut, toteutui yli tavoitteen	<ul style="list-style-type: none">TerveysSosiaaliset yhteydet ja suhteetHenkilökohtainen toiminta ja työ
Kiinnostavat ja houkuttavat virkistysalueet	<ul style="list-style-type: none">Virkistysalueiden kilometrimääräKokemus virkistysalueista (kysely)Leikkipaikkojen määrä ja kuntoluokka		<ul style="list-style-type: none">TerveysSosiaaliset yhteydet ja suhteetHenkilökohtainen toiminta ja työYmpäristö

Kaupunkira-kennelautakunnan tavoitteet	Indikaattori	Arviointi	Stiglitzin hyvinvoinnin perusulottuvuus
Asukkaita ja kumppaneita kiinnostava kaupunkirakenne ja infran ylläpito. Osallistuva suunnittelu	<ul style="list-style-type: none"> • Osallisuustapahtumat • Vuorovaikutustilanteiden osallistujamäärät • Kumppanuuskaavojen määrä ja laatu 	Tavoite toteutui, ei toteutunut, toteutui yli tavoitteen	<ul style="list-style-type: none"> • Ympäristö • Turvallisuuden tunne • Ääni kuuluvuilla yhteiskunnassa • Sosiaaliset yhteydet ja suhteet

5.2. Sivistyksen ja hyvinvoinnin toimiala

Taulukko 3 Sivistys- ja hyvinvointilautakunnan strategiset tavoitteet

Sivistys- ja hyvinvointilautakunnan tavoitteet	Indikaattorit	Arviointi	Stiglitzin hyvinvoinnin perusulottuvuus
Hyvinvoivat ja onnelliset lapset ja nuoret	<ul style="list-style-type: none"> • Erityisen ja tehostetun tuen toteutumisen (määrät) • Lasten, nuorten ja huoltajien kokemus (kysely, toteutetaan varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen kautta) • Vuorovaikutuksen laatu varhaiskasvatuksessa (kehittävä palaute) • MOVE-testien tulokset ovat keskimäärin yli valtakunnan keskitason • Hyvinvointikertomukseen valitut ja hyte-kertoimeen sisältyvät kouluterveyskyselyn tulokset parantuneet 	Tavoite toteutui, ei toteutunut, toteutui yli tavoitteen	<ul style="list-style-type: none"> • Terveys • Sosiaaliset yhteydet ja suhteet • Turvallisuuden tunne • Ympäristö

Sivistys- ja hyvinvointilautakunnan tavoitteet	Indikaattorit	Arviointi	Stiglitzin hyvinvoinnin perusulottuvuus
<p>Osaavat ja oppivat lapset ja nuoret</p> <p>Hyvinvoivat ja terveet asukkaat</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Koko ikäluokka saa perusopetuksen päättötodistuksen • Kaikki päättötodistuksen saaneet ovat aloittaneet elokuussa toisen asteen koulutuksessa • Varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen osallistuvien osuus ikäluokasta • Oppilaiden digitaidot (OPPIKA-tutkimus) • Lasten sitoutuminen toimintaan varhaiskasvatuksessa (Kehittävä palaute) • Oppilaiden osaamisen taso valtakunnallisen keskiarvon yläpuolella (mm. ainejärjestöjen valtakunnalliset kokeet, lukutaito ja Karvin arvioinnit) • Kelpoisen henkilöstön määrä • Ohjattujen liikuntaryhmien liikuntakertojen määrä kantakaupungissa ja pitäjissä (omat ryhmät, seurat ja VOP) Kulttuurin ja liikunnan TEA-viisarit yli koko maan keskiarvon • Lähiliikuntapaikkojen ja puistojen määrä THL:n minimietosisällön mukaan • Hyte-kertomukseen kuuluva kysely: elämänlaatu, hyvinvointi, terveydentila, onnellisuus ja osallisuus eri väestöryhmittäin 	<p>Tavoite toteutui, ei toteutunut, toteutui yli tavoitteen</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Koulutus / oppiminen • Henkilökohtainen toiminta ja työ • Terveys • Turvallisuuden tunne • Sosiaaliset yhteydet ja suhteet • Ääni kuuluville yhteiskunnassa • Henkilökohtainen toiminta ja työ • Koulutus ja oppiminen • Ympäristö • Aineellinen elintaso

Yhteistyökumppaneiden suunnitelmat kaupungin tavoitteiden mukaisesta toiminnasta löytyvät taulukoista 4 ja 5.

Taulukko 4 Yhteistyökumppaneiden tavoitteet kaupunkirakennelautakunnan näkökulmasta

Kaupunki-rakennelautakunnan tavoitteet	Hämeenlinnan seudun SILTA-yhteistyöverkoston suunnitelmat toimenpiteistä tavoitteeseen liittyen	Arviointi	Stiglitzin hyvinvoinnin perusulottuvuus
Aktiiviset ja liikkuvat asukkaat	SILTA-verkosto tuottaa tietoa valtakunnallisista teemaviikoista, edistää niihin osallistumista ja yhteistoimintaa.	Tavoite toteutui, ei toteutunut, toteutui yli tavoitteen	<ul style="list-style-type: none"> • Terveys • Sosiaaliset yhteydet ja suhteet • Henkilökohtainen toiminta ja työ
Kiinnostavat ja houkuttavat virkistysalueet Asukkaita ja kumppaneita kiinnostava kaupunkirakenne ja infran ylläpito Osallistuva suunnittelu	Ympäristö ja luonnonsuojeluyhdistysten ääni sekä kotiseudun merkitys kuuluvat SILTA-yhteistyöryhmässä. Ympäristö ja luonnonsuojeluyhdistysten ääni sekä kotiseudun merkitys kuuluvat SILTA-yhteistyöryhmässä. Tiedotetaan mm. siivouskampanjoista.		<ul style="list-style-type: none"> • Terveys • Sosiaaliset yhteydet ja suhteet • Henkilökohtainen toiminta ja työ • Ympäristö • Ympäristö • Turvallisuuden tunne • Ääni kuuluvuille yhteiskunnassa • Sosiaaliset yhteydet ja suhteet

Taulukko 5 Yhteistyökumppaneiden tavoitteet sivistys- ja hyvinvointilautakunnan näkökulmasta

Sivistys- ja hyvinvointilautakunnan tavoitteet	Hämeenlinnan seudun SILTA-yhteistyöverkoston suunnitelmat toimenpiteistä tavoitteeseen liittyen	Arviointi	Stiglitzin hyvinvoinnin perusulottuvuus
Hyvinvoivat ja onnelliset lapset ja nuoret	SILTA-verkoston alaverkosto ILO kokoaa Hämeenlinnan seudulla toimivia lasten ja perheiden kanssa toimivia yhdistyksiä ja mahdollistaa yhteistoimintaa ja oikeaan toimintaan ohjautumista.	Tavoite toteutui, ei toteutunut, toteutui yli tavoitteen	<ul style="list-style-type: none"> • Terveys • Sosiaaliset yhteydet ja suhteet • Turvallisuuden tunne • Ympäristö
Osaavat ja oppivat lapset ja nuoret	SILTA-yhteistyöryhmän alaverkostoissa tuetaan kodin ja koulun välistä yhteistyötä ymmärtäen arkiympäristön merkitys hyvinvoinnille.		Koulutus / oppiminen

Sivistys- ja hyvinvointilautakunnan tavoitteet	Hämeenlinnan seudun SILTA-yhteistyöverkoston suunnitelmat toimenpiteistä tavoitteeseen liittyen	Arviointi	Stiglitzin hyvinvoinnin perusulottuvuus
Hyvinvoivat ja terveet asukkaat	<p>SILTA-verkosto tukee järjestöjen toimintaedellytyksiä ja tuo yhdistysten ääntä kuuluviin. Lisäksi verkosto tuo esille yhdistysten toiminnan vaikuttavuutta ja yhteiskunnallista roolia</p> <p>SILTA-yhteistyöryhmä osallistaa kaikkia ikäryhmiä ja huomioi erityisryhmien tarpeet tukien esteettömyyttä, osallisuutta ja vuorovaikutusmahdollisuuksia ennalta ehkäisten sosiaalista syrjäytymistä.</p> <p>SILTA-verkosto tiedottaa ja kannustaa alueen järjestöjä ja yhdistyksiä ilmoittamaan hyvinvointia, terveyttä ja sosiaalisia suhteita edistävät toimintansa Lähellä.fi palveluun, josta ne löytyvät kootusti asukkaiden omaa ohjautumista ja heidän ohjaamista helpottamaan. (Indikaattori: palveluun rekisteröityneet Hämeenlinnassa toimivien yhdistysten määrä ja ilmoitetut toiminnot)</p>	Tavoite toteutui, ei toteutunut, toteutui yli tavoitteen	<ul style="list-style-type: none"> • Terveys • Turvallisuuden tunne • Sosiaaliset yhteydet ja suhteet • Ääni kuuluville yhteiskunnassa • Henkilökohtainen toiminta ja työ • Koulutus ja oppiminen • Ympäristö • Aineellinen elintaso

Taulukkoon 6. on kirjattu työikäisten tavoitteet ja indikaattorit hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi suunnitelmakaudelle 2022-2026. Työikäisten ja ikäihmisten tavoitteiden asettamisessa on hyödynnetty Hyvinvointikertomusta (2017-2021), olemassa olevaa dataa sekä HYTE-ryhmän, Vanhusneuvoston ja Ikäraadin asiantuntemusta.

Taulukko 6 Työikäisten tavoitteet ja indikaattorit hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi suunnitelmakaudelle 2022-2026

Tavoitteet Työikäiset	Indikaattorit	Arviointi Tavoite toteutui, ei toteutunut, toteutui yli tavoitteen	Stiglitzin hyvinvoinnin perusulottuvuus
Riittävä työ ja toimeentulo	<ul style="list-style-type: none"> • Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17 - 24-vuotiaat • Nuorisotyöttömät, % 18 - 24-vuotiaasta työvoimasta • Vaikeasti työllistyvät (rakennetyöttömyys), % 15 - 64-vuotiaista • Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25 - 64-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä • Rahanpuutteen vuoksi ruoasta, lääkkeitä tai lääkärikäynneistä tinkimään joutuneiden osuus (%), 20 - 64-vuotiaat 		Henkilökohtainen toiminta ja työ
Laadukkaaksi koettu elämä	<ul style="list-style-type: none"> • Elämänlaatunsa (EuroHIS-8) hyväksi tuntevien osuus (%), 20 - 64-vuotiaat • Itsensä yksinäiseksi tuntevien osuus (%), 20 - 64-vuotiaat • Päivittäisen elämänsä erittäin tai hyvin turvalliseksi kokeneiden osuus (%), 20 - 64-vuotiaat • Onnelliseksi itsensä kokeneiden osuus (%), 20 - 64-vuotiaat • Asuinalueensa olosuhteisiin tyytyväisten osuus (%), 20 - 64-vuotiaat • Terveytensä keskitasoiseksi tai sitä huonommaksi kokevien osuus (%), 20 - 64-vuotiaat • Lihavien osuus (kehon painoindeksi BMI vähintään 30 kg/m²) (%), 20 - 64-vuotiaat • Positiivinen mielenterveys (SWEMWBS) -mittarin pistemäärä asteikolla 7-35p (keskiarvo), 20 - 64-vuotiaat 		Terveys

Tavoitteet	Indikaattorit	Arviointi	Stiglitzin hyvinvoinnin perusulottuvuus
Työikäiset		Tavoite toteutui, ei toteutunut, toteutui yli tavoitteen	
Liikkuvat työikäiset	<ul style="list-style-type: none"> • Terveysliikuntasuosituksen mukaan liian vähän liikkuvien osuus (%), 20 - 64-vuotiaat • Toimintarajoitteita terveysongelman vuoksi, osuus (%), 20 - 64-vuotiaat 		Terveys
Mahdollisuus osallisuuteen	<ul style="list-style-type: none"> • Aktiivisesti järjestötoimintaan tms. osallistuvien osuus (%), 20 - 64-vuotiaat 		Sosiaaliset yhteydet ja suhteet

Ikäihmisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen liittyviä tavoitteet löytyvät Suunnitelmasta ikääntyneen väestön tukemiseksi (liite 6). Lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteet on määritelty Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmasta ([Lapsiystävällinen Hämeenlinna-ohjelma](#))

5.3. Kulttuurin ja liikunnan rooli HYTE-työssä

Kulttuuri- ja liikuntahyvinvointikappaleissa on yleisellä tasolla avattu kulttuurin ja liikunnan roolia kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä. Molemmat kokonaisuudet osaltaan edistävät tähän suunnitelmaan asetettujen tavoitteiden saavuttamista.

5.4. Kulttuurihyvinvointi

Kulttuurihyvinvointi on hyvinvointia, joka syntyy kulttuurin vaikutuksesta joko kokijana tai tekijänä. Kulttuurihyvinvointia tukevalla toiminnalla on terveyttä ja hyvinvointia edistäviä tavoitteita ja vaikutuksia. Kulttuuri lisää osallisuutta, ehkäisee syrjäytymistä, lisää aktiivisuutta ja vahvistaa sosiaalista pääomaa. Kulttuurilla on myös terveysvaikutuksia. Se parantaa tutkitusti hoitotuloksia, vähentää fyysisiä ja psykologisia oireita ja vähentää lääkkeiden käyttöä.

Jokaisella on oikeus kulttuuriin ja taiteeseen osana hyvää elämää. Kulttuurihyvinvointia edistävä toiminta voi olla ihmisen yksilöllistä tai yhteisöllisesti jaettua kokemusta siitä, että kulttuuri ja taide vaikuttavat henkilön omaan hyvinvointiin. Sen perustana on ihmisen oma taide- ja kulttuurisuhde. Siksi kulttuurin hyvinvointivaikutukset edellyttävätkin ennen kaikkea yhdenvertaista saavutettavuutta ja mahdollisuutta osallistua. Kulttuurin hyvinvointia edistävien vaikutusten kokeminen vaatii ensisijaisesti pääsyä henkilökohtaisesti merkityksellisen kulttuurin pariin yksilön omassa kulttuurisessa viiteryhässä.

Kaupunki sekä tuottaa kulttuuripalveluita että tukee eri tavoin niiden saatavuutta ja monipuolisuutta. Hyvinvointivaikutuksia edistämiseksi näiden palveluiden tulee olla kaikkien saavutettavissa. Myös niiden, joiden mahdollisuudet hakeutua itse näiden palvelujen pariin on esimerkiksi fyysisesti, psyykkisesti, sosiaalisesti tai kielellisesti rajoittunutta. Kaupungin omia kulttuuriorganisaatioista ovat kirjastot sekä Hämeenlinnan Taide museo, Hämeenlinnan kaupungin museo ja Kulttuurikeskus ARX.

Kirjaston merkitys on erityisen suuri, sillä se on kaupungin käytetyin kulttuuripalvelu. Kirjastot ovat kaikille avoimia, niiden palvelut ovat maksuttomia ja sisältöjä sekä tapahtumia on monipuolisesti erilaisille kohde-ryhmille, joita huomioidaan myös suunnittelussa. Myös kirjastolaki asettaa toiminnalle hyvinvointivaikutuksia tukevia veloitteita.

Museoiden toiminnassa osallistavat sekä taiteelle ja kulttuurille altistavat toimet ovat korostuneet. Vaikka toiminta on pääosin pääsymaksullista, vievät museot yhä useammin sisältöjään omien seinensä ulkopuolelle, missä ihmiset voivat kohdata ne arkisessa tai poikkeuksellisessa ympäristössä. Pyrkimyksenä on tavoittaa erityisesti sellaisia yleisöjä, jotka eivät kuulu museoiden asiakkaisiin, mutta joiden kiinnostus voidaan näin herättää. Museot ovat kehittäneet myös uusia toimintamuotoja, jotka mahdollistavat erilaisten kohdeyleisöjen toiminnallisen osallistamisen.

Taide ja kulttuuri tukevat lasten ja nuorten kasvua, oppimista, yhteisöllisyyden kokemista ja kokonaisvaltaista hyvinvointia. Kulttuurikeskus ARX tarjoaa lapsille, nuorille ja perheille yhdenvertaisesti ja saavutettavasti taide- ja kulttuuripalveluja, kuten avointa perhetoimintaa, taideharrastuksia sekä erilaisia tapahtumia, festivaaleja, työpajoja ja näyttelyitä. Periaatteena on, että jokaisella lapsella ja nuorella tulee olla mahdollisuus kulttuurikokemuksiin ja taiteen tekemiseen asuinpaikkaan, tuen tarpeeseen, äidinkieleen tai perheen varallisuuteen katsomatta. ARXin tuottama Kulttuuripolku on paikallisten kulttuurilaitosten kanssa yhteistyössä tuotettu ikäluokittain etenevä kulttuurikasvatussuunnitelma. Kulttuuripolulla jokainen hämeenlinnalainen lapsi pääsee osalliseksi taide- ja kulttuurikokemuksista varhaiskasvatus- ja kouluvuosiensa aikana.

Osan kulttuuripalveluistaan kaupunki on järjestänyt yhtiöittämällä. Hämeenlinnan Teatteri Oy:llä on omaa teatterituotantoa, kun taas Verkatehdas Oy:n Vanaja-salissa oleva konsertti- ja kulttuuritarjonta syntyy pääasiallisesti kaupallisena tuotantona. Teatterin toiminnassa hyvinvointivaikutukset toteutuvat erityisesti yleistyössä, joka vie teatteritaidetta suoraan kohderyhmille.

Merkittävä osa kulttuurin hyvinvointivaikutuksista syntyy harrastamisen ja erilaisen aktivismin kautta. Kaupunki tukee toimintaa vuosittain myönnettävillä järjestöavustuksilla sekä jatkuvasti haettavissa olevilla pienemmillä avustuksilla. Huomattava osa avustuksista kohdistuu matalankynnyksen toimintaan, jossa kaupunkilaiset itse toteuttavat kulttuurisisältöjä ja saavutettavia osallistumismahdollisuuksia.

Pieniä avustuksia myönnetään nykyisin myös yksityishenkilöille, mikä tukee kaupunkiaktivismia ja ruohojuuritasolta syntyvää, usein yhteisöllistä ja hyvin paikallista toimintaa, jolla osallistava vaikutusta.

5.5. Liikuntahyvinvointi

Liikuntalaissa (5 §) todetaan, että yleisten edellytysten luominen liikunnalle paikallistasolla on kuntien tehtävä. Kunnan tulee luoda edellytyksiä kunnan asukkaiden liikunnalle järjestämällä liikuntapalveluja sekä terveyttä ja hyvinvointia edistävää liikuntaa eri kohderyhmät huomioon ottaen, tukemalla kansalaistoimintaa ml. seuratoiminta sekä rakentamalla ja ylläpitämällä liikuntapaikkoja. Kunnat siis luovat toiminnallaan mahdollisuuksia kuntalaisille huolehtia omasta terveydestään ja hyvinvoinnistaan.

Kansallisissa liikkumisen suosituksissa on määritelty liikkumisen muotoa ja määrää eri ikäryhmille. Suositukseen on sisällytetty eri liikkumisen muotoja kuten lihasvoimaa, kestävyyttä ja tasapainoa. Lisäksi korostetaan ravinnon laadun ja unen tärkeyttä hyvinvoinnin edistäjänä.

Tulevaisuuden liikunnassa eri ikäryhmien tarpeet on otettava huomioon. Kaikkien kaupunkilaisten liikunnan edistämiseksi kaupungin tulee huolehtia liikuntapaikkojen (sisältäen sekä ulkoliikuntapaikat että liikuntalaitokset) hyvästä kunnosta. Yhteistyötä yhdistysten ja yritysten kanssa lisätään, jotta vähenevät resurssit saadaan parhaiten käyttöön. Erityistä tukea tarvitseville liikkujille selvitetään erityisliikuntakorttijärjestelmää yhdessä hyvinvointialueen kanssa. Tämän väestöryhmän kohdalla liikunnan hyvinvointia edistävä vaikutus on erityisen kustannustehokasta ja vaikuttaa laajasti toimintakykyyn.

Lasten ja nuorten liikkumista tulee lisätä varhaiskasvatuksessa ja koulussa. Käytännössä tämä tarkoittaa arjen liikunnan lisäämistä. Lisäksi Harrastus ihan lähellä –hanke toteuttaa jo nyt kouluissa tapahtuvaa liikuntaa ja kulttuuria; hanketta tulee jatkaa ja laajentaa. Työikäisten liikkumista lisätään pitämällä huolta liikuntapaikois-

ta, koskien sekä ulkoliikuntaa että liikuntalaitoksia sekä järjestämällä erilaisia starttikursseja kuten kuntosaliin tutustuminen. Ikäihmisten liikkumisesta tulee huolehtia järjestämällä liikuntaryhmiä.

Kaupungin tavoite liikunnassa on saada mahdollisimman moni kaupunkilainen liikkumaan terveytensä ja hyvinvointinsa kannalta riittävästi. Vähän liikkuvien väestöryhmien tavoittaminen tehdään yhteistyössä järjestöjen ja tulevan hyvinvointialueen kanssa. Yksi keino tähän on liikuntaneuvontapalvelun / elintapaneuvontapalvelun aloittaminen ja kehittäminen Hämeenlinnassa. Elintapaneuvonnan palveluketjusta liikuntapalvelut kuuluvat kunnalle.

Kanta-Hämeessä on jo luotu valmiiksi elintapaneuvonnan palvelupolku, jota jokainen hyvinvointialueen kunta hyödyntää omiin rakenteisiinsa sopivalla tavalla. Liikuntaneuvonnan palveluketju toimii hyvinvointialueen ja kunnan rajapinnassa ja se on myös helppo integroida osaksi kunnan omia palveluita. Elintapaneuvonnan palveluketjua on suunniteltu yhdessä hyvinvointialueen kanssa. Liikuntaneuvonta on yksi polun haara elintapaneuvonnan kokonaisuudessa. Elintapaneuvonnan palvelupolku (sis. liikuntaneuvonnan) ja sen toimivuus edellyttää toimijoilta vahvaa yhteisymmärrystä ja yhteisiä toimintamalleja.

Parhaimmillaan liikuntaneuvonta sisältää yksilöllisen liikuntasuunnitelman laatimisen ja sen toteutumisen seurannan. Liikuntaneuvonta voi olla myös kertaluonteista, riippuen asiakkaan tarpeesta. Syksyllä 2022 on alkamassa kokeilu, jossa liikunnanohjaaja antaa liikuntaneuvontaa 3 tuntia/viikko terveyskeskuksessa.

Hämeenlinnassa on yli sata liikuntapaikkaa, jossa kaupunkilaiset pääsevät liikkumaan ja ylläpitämään sekä parantamaan omaa hyvinvointiaan. Kevyen liikenteen reitit, uimarannat, puistokentät, ulkoilualueet jne. mahdollistavat kaikkien kuntalaisten liikkumisen. Lisäksi koulujen salit, isot liikuntahallit, jäähallit, uimahallit jne. Ja lukuisa joukko yksityisiä liikuntapaikkoja ja -palveluja ovat kuntalaisten käytettävissä.

Hämeenlinnassa on parhaillaan tekeillä myös Liikkuva Hämeenlinna –ohjelma, jossa linjataan liikuntapalvelujen tulevaisuutta kaupungissamme (valmistuu talvella 2022 / 2023).

5.6. Ympäristön vaikutus hyvinvointiin

Kaupungistuminen ja etenkin suurimpien kaupunkien kasvu on pysynyt yllä sekä kansallisella että globaalilla tasolla. Kasvavat asukasmäärät ja palvelutarjonta lisäävät rakennuspainetta, mikä saattaa pienentää erilaisten luonto- ja viherympäristöjen pinta-alaa kaupungeissa.

Ympäristötekijöiden vaikutukset heijastuvat ajan myötä ihmisten terveyteen ja hyvinvointiin. Tutkimusten mukaan kaupunkiympäristöissä elävillä ihmisillä esiintyy enemmän mielenterveyshäiriöitä kuin maaseudulla elävillä (Peen, ym., 2009). Syitä eroihin on useita, mutta esimerkiksi jatkuva kiire, vähäinen liikunta, ilmaisaasteet ja ympäristön meluhaitat voivat vaikuttaa negatiivisesti terveyteemme.

Luontoympäristöjen on havaittu lisäävän ihmisten onnellisuutta sekä vähentävän sairastavuutta (Mielenterveystalo, n.d.). Metsät sekä muut laadukkaat luontoympäristöt voivat lisäksi vähentää stressiä ja kannustaa kuntalaisia liikkumaan enemmän. (Tyrväinen ym, 2018). Suomessa tehtyjen tutkimusten perusteella voidaan todeta, että ihminen virkistyy metsässä, vanhassa metsässä hieman enemmän kuin nuoremmassa hoitometissä tai rakennetussa puistoympäristössä. Metsien virkistyskäytössä ovat tärkeitä kaikki, sekä hoidetut että hoitamattomat metsät, erilaisten metsätyyppien ja alueiden vaihtelevuus, sekä kulkukelpoisuus. Monimuotoinen luonto on tavoiteltava sekä luonnon että ihmisen kannalta.

Luontoympäristöjen tarjoama mikrobialtistus näyttäisi myös edistävän ihmisen immuunijärjestelmän normaalia toimintaa ja ehkäisevän näin allergioiden syntyä (Pelttari, 2022). Luonnon hyvinvointivaikutuksia voidaan hyödyntää myös osallisuutta edistävässä toiminnoissa (THL, 2022). Tällaisia voivat olla esimerkiksi kasvatus- ja opetustyö, kuntoutuspalvelut sekä työllisyyspalvelut (luontokohteiden ja ulkoalueiden kunnostus). Myös erilaiset talkoot ja vapaaehtoistyö voivat lisätä paikallista yhteisöllisyyttä sekä hyvinvointia.

Terveys- ja hyvinvointikysymysten lisäksi kaupunkiluonnolla on selvä kytkös aikamme keskeisiin ympäristöongelmiin. Ilmastonmuutos ja luontokato tulevat väistämättä vaikuttamaan sekä nykyisten että tulevien sukupolvien elinmahdollisuuksiin. Terveyttä edistävien vaikutusten ohella runsas kaupunkiluonto sitoo hiiltä ja antaa elintilaa paikalliselle lajistolle. Kasvit puhdistavat myös ilmaa, viilentävät kaupunkiympäristöä ja pidättävät sadevettä torjuen näin helteen ja tulvien vaikutuksia. Lisäksi monipuolinen kasvillisuus tarjoaa elinpaikan muille eliöille ehkäisten luontokatoa sekä sen tuomia riskejä taloudelle ja ruokaturvalle. Huolellisen kaupunkisuunnittelun avulla voimme vaikuttaa siihen, millaisessa ympäristössä nykyiset ja tulevat sukupolvet elävät.

Hämeenlinnassa investoinnit puistoihin ja yleisiin alueisiin ovat noin 40 €/asukas. Luku on suuri verrattuna moneen muuhun eteläsuomalaiseen kaupunkiin. Hämeenlinna onkin panostanut suuresti retkeilytoimintoihin ihan kaupungin keskustan tuntumassa. Kaupunkilaisten vapaaseen käyttöön ylläpidetään kotia, joihin toimitetaan polttopuut. Yksi tällainen kota on Sibeliuksen Metsässä, jonne pääsee kävellen taikka järven yli veneellä. Myös veneitä on kaupunkilaisten vapaassa käytössä.

Harjualue, rantareitti ja kansallinen kaupunkipuisto sekä Aulanko tarjoavat kaupunkilaisille hyvät mahdollisuudet pistäytyä ja virkistyä lähiluonnossa. Metsien ohella kaupunkia halkova reittivesistö tuo oman lisänsä lähiympäristöön. Aarnialueita voi löytää ihan läheltä kaupunkia, sekä Aulangolta että Ahveniston luonnonsuojelualueilta.

Kuntaliitoksen myötä Hämeenlinnan pinta-ala on laajentunut ja kaupunkimaisen kantakaupungin ohella on paljon maaseutumaisia alueita. Maatalousvaltaisella haja-asutusalueella pitäjissä, luontoympäristö on lähellä, mutta keskusta-alueen rakennettu viherympäristö on merkittävä viihtyvyystekijä, johon kaupunki on onnistuneesti panostanut. Hämeenlinna on osallistunut Kansanterveyttä metsästä –työryhmään, jossa tuotetaan kunnille malleja ja tietoa metsästä ihmisten hyvinvoinnin lisääjänä.

Luonnonsuojelualueita Hämeenlinnassa on noin 2 310 ha eli 1,14 % kokonaispinta-alasta. Luonnonsuojelualueiden osuus metsien pinta-alasta on noin 10 %. Luontotyyppeinä tai erityisesti suojeltavien lajien alueina on Hämeenlinnassa rauhoitettu 157 ha. Hämeenlinnan tai Hämeenlinnaan ulottuvien Natura-alueiden pinta-ala on noin 10 375 ha. Metsien hoidon tavoitteena on myös niiden pitäminen terveenä, noudatetaan jatkuvan kasvatuksen periaatetta, ja myös luonnonsuojelualueilla tehdään hoitotoimia, jotka edesauttavat luontoarvojen säilyttämistä.

Terveyteemme voi vaikuttaa myös asunnon sisäilman radon. Se on hajuton ja näkymätön radioaktiivinen kaasu, jonka pitoisuuden saa selville vain mittaamalla. Mittaus kannattaa tilata Säteilyturvakeskuksen hyväksymältä palveluntarjoajalta. Oman asuinalueensa radontilanteeseen voi tutustua Säteilyturvakeskuksen sivuilla. Hämeenlinna on korkeiden radonpitoisuuksien aluetta, sen vuoksi myös työpaikkojen radonpitoisuuksia pitää selvittää, ainakin maan alla ja ensimmäisessä kerroksessa olevilla työpaikoilla.

Eri ikävaiheissa ihmiset tarvitsevat erilaista luontoympäristöä. Lapset ja nuoret tarvitsevat aktiviteetteja, ulkoliikuntamahdollisuuksia ja yleensä ohjattua toimintaa. Työikäiset etsivät luonnosta palautumista ja virkistysmahdollisuuksia, ehkä perheen parissa. Iäkkäämmät tarvitsevat esteettömiä paikkoja, joihin pääsee, vaikka liikuntakyky ei olisi ihan entisensä. Myös toimintarajoitteisille ja liikuntaesteisille pitää tarjota mahdollisuuksia luontokokemuksiin.

6. Turvallisuus

Nykyisessä hallituksen ohjelmassa (Valtioneuvoston julkaisuja 2019:31) todetaan turvallisuuden osalta, että kansalaisten turvallisuus ja myös turvallisuuden kokemus ovat suomalaisen demokratian ja hyvinvointiyhteiskunnan ydintä. Hyvinvointi rakentuu tällä tavoin myös turvallisuuden kautta. Keskeisinä haasteina pidettiin kolme vuotta sitten oikeusvaltion näkökulmasta seuraavia asioita. Muuttunut turvallisuustilanne ja uhkien monipuolistuminen, eriarvoisuuden kasvu ja syrjäytymisen lisääntyminen, oikeuksien yhdenvertaisen toteutumisen ongelmat, turvallisuuden tunteen ylläpitäminen, luottamus yhteiskuntaan yleensä ja hyvät väestösuhteet sekä turvallisuusviranomaisten toimintakyky. Korona-aika ja Ukrainan tilanne on osoittanut, että edellä mainitut asiat tulee huomioida, kun suunnitelmia paikallistasolla tehdään hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämiseksi.

Hallitus halusi kiinnittää erityistä huomiota henkilökohtaiseen koskemattomuuteen sekä henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten, erityisesti lapsiin kohdistuvien rikosten sekä lähisuhdeväkivallan vähentämiseen. Ohjelmaan kirjattiin myös, että erityisen haavoittuvassa asemassa olevien uhrien auttamiseksi matalan kynnyksen ilmoitusmahdollisuuksia tulisi parantaa ja vahvistaa viranomaiskäytäntöjä. Edelleen ohjelmaan oli kirjattu, että radikalisaatiota tulisi ennalta ehkäistä ja samalla vahvistaa hyviä väestösuhteita viranomaisten ja järjestöjen yhteistyöllä sekä tukemalla järjestöjen toimintaa. Tietoa palveluista tulisi levittää eri viranomaisille, jotta apua tarvitsevat osattaisiin ohjata sopivan avun piiriin. Edellä mainitut asiat ovat olleet esillä viime aikoinakin, joten ongelmien tunnistamiseksi ja ratkaisemiseksi viranomaisyhteistyötä tarvitaan. Yhtenä turvallisuutta seuraavana indikaattorina kaupunki käyttää katuturvallisuusindeksiä, jossa seurataan omaisuuteen, terveyteen, päihteisiin ja liikenteeseen liittyviä rikostilastoja viiden vuoden seurantajaksolla. Katuturvallisuusindeksi antaa yleiskuvan alueen turvallisuustilanteesta, tilastosta on luettavissa myös mitkä rikokset ovat nousussa ja mitkä laskussa.

Katuturvallisuusindeksin mukaan Hämeenlinnan tilanne on hyvä ja tasaista kehittymistä parempaan suuntaan on tapahtunut vuoden 2018 notkahduksesta lähtien. Katuturvallisuusindeksiä ei tule verrata muihin kuntiin tai alueisiin, vaan se on työkalu tarkastella omaa tilaa.

Kaupunki tekee päivittäinen yhteistyötä poliisin kanssa turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistämiseksi tukien esimerkiksi lapsiperheiden arkea haasteellisissa elämäntilanteissa. Käytännössä Ankkuriryhmä pyrkii moniammatillisella työotteella katkaisemaan alaikäisen rikoskierteen ja saattamaan asiakkaan tarkoituksenmukaisen avun piiriin. Ennalta estävä toiminto taas jalkautuu kouluille pitämään oppitunteja aiheista, jotka lähinnä haittaavat koulun työrauhaa tai vaarantavat oppilaiden turvallisuutta koulussa tai vapaa-ajalla. Kiusaamisasiat ja sosiaalisessa mediassa tapahtuvat väärinkäytökset korostuvat päivittäisessä yhteistyössä. Vahvaa strukturoitua yhteistyötä tehdään nuorisopalveluiden kanssa palaverien ja yhteisjalkautumisten. Liikennepoliisi ja kenttäpartiot tekevät päivittäin liikenneturvallisuustyötä niin kentällä, kuin työryhmissä. Poliisi ratkaisee paikallisia ongelmia tietojohtoisesti teematoiminnallaan paikallisten yhteistyökumppanien avulla. Yhteistyötahoja ovat lisäksi kolmas sektori, yhdistykset ja asukkaat. Säännöllisillä verkostokokouksilla pidetään yhteistä tilannekuvaa yllä ja kehitetään samalla toimintaa.

Tulevaisuudessa toimintaa voidaan edelleen kehittää yhteistyötä tiivistämällä muun muassa olemassa olevissa työryhmissä, joissa arjen turvallisuuteen liittyviä turvallisuutta tai turvallisuuden tunnetta heikentäviä seikkoja tuotaisiin esiin varhaisessa ja orastavassa vaiheessa. Tämän jälkeen on helpompaa ja taloudellisempaa tehdä moniammatillisesti ratkaisuja asioiden korjaamiseksi tai ainakin minimoida negatiivisia seurauksia. Tiivis lähes päivittäinen yhdessä tekeminen on tärkeää, jotta yhteinen tilannekuva pysyy yllä ja mahdollisimman nopeasti ja ketterästi voidaan reagoida turvallisuutta heikentäviin epäkohtiin. Tunnettuus ja luottamus säilyy

parhaiten, kun konkreettinen yhdessä tekeminen mahdollistetaan. Kaupungin ja turvallisuusviranomaisten tulee jatkossakin varmistaa edellytykset yhteistyölle.

Turvallinen arkiympäristö yhdessä suunniteltuna luo turvallisuutta ja pienentää riskiä altistua onnettomuudelle tai joutua rikoksen uhriksi. Esimerkiksi saattoliikenteen ja huoltoliikenteen huomioiminen ja sijoittaminen oikeaan paikkaan uusien koulujen ja päiväkotien suunnittelussa on ensi arvoisen tärkeää. Kohteiden valmistuttua tilanteen korjaaminen on hankalaa ja kallista.

Nykyisen taloudellisen tilanteen ja tulevaisuudenkin kannalta on tärkeää, että myös teknologiaa käytetään hyväksi. Verkossa tapahtuvalla osallistamisella saavutamme niitä asukkaita, joita emme muuten arjessa kasvokkain tapaisikaan. Esimerkkinä poliisin kouluihin suuntaama valistuskampanjointi sosiaalisessa mediassa.

6.1. Perhe- ja lähisuhdeväkivalta

Suomi on allekirjoituksellaan sitoutunut toteuttamaan Istanbulin sopimusta eli Euroopan neuvoston yleissopimusta naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta. Sopimus on astunut voimaan kansainvälisesti vuonna 2014 ja Suomessa vuonna 2015.

Tutkimusten mukaan lähisuhdeväkivallan ehkäiseminen on tehokkainta, kun sitä toteutetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja se kohdistetaan väestöryhmiin, joiden riski joutua väkivallan kohteeksi on suurin (WHO, 2015). Tärkeimpiin lähisuhdeväkivallan ennaltaehkäisemisen hankkeisiin WHO:n mukaan kuuluvat:

- raskauden aikainen ja perinataalinen terveydenhuolto, esikouluikäisten lasten kouluvalmiuksien parantaminen sekä lapsille ja nuorille suunnatut sosiaaliset kehitysohjelmat
- vanhemmuustaitojen opettaminen ja perheiden toimivuuden edistäminen
- urbaanin infrastruktuurin (sekä fyysisen että sosioekonomisen) parantaminen
- toimenpiteet, joilla vähennetään pienaseiden aiheuttamia vammoja ja parannetaan niiden turvallisuutta
- asenteiden, käyttäytymisen ja sosiaalisten normien muuttamiseen tähtäävät valistuskampanjat

Väkivallan ehkäisemisessä WHO:n mukaan on tärkeää myös väkivaltaa koskevan tiedon keruun ja analysoinnin parantaminen. Lisätutkimusta tarvitaan erityisesti väkivallan syistä, seurauksista, kustannuksista ja ehkäisemisestä. Väkivallan uhreille tarjottavia juridisia, sosiaalisia ja terveyspalveluja on tarpeen kehittää entisestään kaikissa maissa. Väkivallan ehkäisy tulee ottaa osaksi sosiaali- ja koulutuspolitiikkaa, ja väkivallan ehkäisyä koskevaa yhteistyötä ja tietojenvaihtoa tulee lisätä eri tahojen välillä.

Kanta-Hämeeseen on laadittu maakunnallinen perhe- ja lähisuhdeväkivallan haittojen ehkäisytoimenpideohjelma vuosille 2020-2025. Toimintaohjelmaan on kirjattu toimintaohjeet maakunnassa tehtävään lähisuhde- ja perheväkivaltatyöhön.

7. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma

Kaupunginvaltuustossa 2021 hyväksytty Lapsiystävällinen Hämeenlinna -ohjelma määrittää lähtökohdat lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmalle. Lapsiystävällinen Hämeenlinna -ohjelmassa keskeiseksi teemaksi on nostettu hämeenlinnalaisten lasten ja nuorten onnellisuus. Onnellisuuden teema on liitetty viiteen hyvinvoinnin osa-alueeseen (oppiminen, ihmissuhteet, terveys, osallisuus ja turvallisuus). Hyvinvoinnin osa-alueet on poimittu Jouni J. Välijärven kirjoittamasta julkaisusta Edellytykset kasvuun, oppimiseen ja osallisuuteen kaikille. Lapsiystävällinen Hämeenlinna -ohjelma löytyy linkistä: [Lapsiystävällinen Hämeenlinna, linkki pdf-tiedostoon](#)

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan sisältyvää Oppilashuollon suunnitelmaa sekä Lastensuojelusuunnitelmaa peilataan yllä mainittujen viiden hyvinvoinnin osa-alueen näkökulmaan. Suunnitelman avulla ohjataan, johdetaan ja kehitetään lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointityötä kunnassa. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma laaditaan lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi sekä lastensuojelun järjestämiseksi ja kehittämiseksi. Hyvinvointisuunnitelma perustuu YK:n lapsen oikeuksien yleissopimukseen, jonka tavoitteena on luoda lapsiystävällinen maailma. Lasten oikeuksien toteutuminen on tärkeää, jotta lapset voivat kasvaa ja kehittyä, sekä oppia turvallisessa asuinympäristössä, pelkäämättä väkivaltaa.

Onnellisuuden teemoihin vastaaminen merkitsee sitä, että palveluissa tartutaan lasta koskeviin huolenaiheisiin, hänen kertomansa otetaan todesta ja siihen suhtaudutaan vakavasti. Lapsen tai nuoren tarvitessa tukea itselleen, otetaan työskentelyyn mukaan hänen verkostonsa, kuten perhe, varhaiskasvatus ja koulu. Palveluissa lapsi tai nuori saa vaikuttaa työskentelyn sisältöön ja hänen näkemyksiään ja kokemuksiaan kuullaan lapsilähtöisesti. Lapsen ja nuoren kanssa työskentely ei tapahdu yksin, vaan on tärkeää, että vanhemmat otetaan siihen mukaan ja myös heitä tuetaan heidän tärkeässä kasvatustehtävässään. Tavoitteena on, että jokainen lapsi ja nuori on aina ”oikealla ovella”, eikä häntä lähetetä pois, vaan hänen ympärilleen kootaan ne toimijat, jotka voivat häntä parhaiten tukea.

Hyvinvointisuunnitelman tavoitteena on kuvata lasten, nuorten ja perheiden kanssa tehtävää työtä siitä näkökulmasta, miten eri palveluissa tuemme lasten ja nuorten onnellisuutta. Hyvinvointialueiden aloittaessa työnsä vuonna 2023 tapahtuu merkittävä muutos palveluiden toteuttamisessa, mutta samalla se on mahdollisuus tarjota ja kehittää entistä parempia palveluita kuntalaisille. Samalla hyvinvointialueen ja kunnan yhteistyön tekeminen korostuu entisestään. Jotta onnistumme tukemaan lasten ja nuorten onnellisuutta, on palveluiden lähdeittävä lasten ja nuorten tarpeista ja elämäntilanteesta.

Lapset ja nuoret elävät omaa, ikätasoista kehitysvaihetta, jossa tärkeitä on luoda mahdollisuuksia kaikenlaiselle oppimiselle ei vain koulussa vaan kaikissa niissä elinympäristöissä, joissa lapset elävät. On tärkeää ymmärtää lasten ja nuorten olevan osa erilaisia systeemejä; he ovat osa perhettä, osa varhaiskasvatusta, koulua ja omaa elinympäristöään, he ovat Hämeenlinnan kaupungin asukkaita. Lapsille ja nuorille perhe ja kaverisuhteet ovat tärkeitä. Tavoitteena on tukea perheiden yhdessäoloa ja nähdä se tärkeänä lasten ja nuorten hyvinvoinnille. On myös tärkeää tukea ihmissuhteita koulussa ja vapaa-ajalla ja antaa lapsille ja nuorille mahdollisuuksia osallistua vapaa-ajan toiminnan ja tilojen suunnitteluun ja toteutukseen, harrastamiseen ja yhdessä olemiseen.

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukeminen on erityisen tärkeää, sillä THL:n kouluterveyskyselyn tulokset kertovat siitä, kuinka lapset tarvitsevat entistä enemmän tukea ja aikuisia ympärilleen, jotka uskovat heihin ja

silloinkin, kun lapsi tai nuori ei itse usko, aikuinen voi kulkea rinnalla ja tukea kohti unelmia. Lasten ja nuorten kuuluu saada unelmoida ja haaveilla. Lapsi tarvitsee kasvaakseen ja kehittyäkseen muun muassa rakkautta, hoivaa, turvaa, huolenpitoa, tunteiden sanoittamista, rajojen asettamista ja arkirytmii. Tämä edellyttää vanhemmilta ja muilta lapsen elämässä mukana olevilta aikuisilta aikaa, läsnäoloa ja kiinnostusta lasta kohtaan. Vanhemmilla ja muilla huoltajilla on ensisijainen vastuu lapsen hyvinvoinnista. Lapsen vanhemman ja muun huoltajan tulee turvata lapselle tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi siten kuin lapsen huollosta ja tapaamis-oikeudesta annetussa laissa säädetään. Lasten ja perheiden kanssa toimivien viranomaisten on tuettava vanhempia ja huoltajia heidän kasvatustehtävässään ja pyrittävä tarjoamaan perheelle tarpeellista apua riittävän varhain sekä ohjattava lapsi ja perhe tarvittaessa lastensuojelun piiriin (Lastensuojelulaki 417/2007).

Lasten ja nuorten hyvinvointia edistetään monin tavoin lapsiperhepalveluissa. Työ on monialaista ja -ammattillista yhteistyötä varhaiskasvatukseen, koulun, perhepalveluiden ja aikuisten palveluiden kanssa. Palveluiden tavoitteena on tukea vanhempia heidän kasvatustehtävässään. Jokainen perhe, lapsi tai nuori voi tarvita josakin vaiheessa elämässään tukea. Lasten ja nuorten, sekä perheiden hyvinvoinnille merkityksellistä on myös se, että he saavat oikea-aikaiset ja heidän tarpeisiinsa vastaavat palvelut, ja että palvelut verkostoituvat lapsen ja nuorten asioissa, jotta palvelut eivät ole päällekkäisiä tai perheen näkökulmasta tarkoituksettomia.

Hämeenlinna on ottanut käyttöönsä lapsi- ja perhepalveluissa systemisen toimintamallin. Systemisen toimintamalli tukee suhteeseen perustuvaa työtä, jossa lapsi ja perhe nähdään systeeminä. Työntekijät yhdessä perheen kanssa pysähtyvät miettimään, mistä lapsen, nuoren tai perheen asiassa on kyse. Tavoitteena on yhteisesti ymmärtää lapsen tai nuoren tilannetta ja yhdessä löytää niitä keinoja, joilla lapsen tai nuoren tilanne voi parantua. Tavoitteena on vahvistaa jokaisen perheenjäsenen omia voimavaroja. Tarkoituksena on työskennellä perheen osallisuutta korostaen, yhdessä, tarkoituksenmukaiset työntekijät mukana perheen rinnalla.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan sisältyvää oppilashuollon suunnitelmaa sekä lastensuojelusuunnitelmaa peilataan yllämainittujen viiden hyvinvoinnin osa-alueen näkökulmasta.

7.1. Oppilashuollon suunnitelma

Hämeenlinnassa on esiopetuksen ja perusopetuksen yhteinen oppilashuoltosuunnitelma. Koulut ja esiopetusyksiköt laativat yhteiseen oppilashuoltosuunnitelmaan perustuvat yksikkökohtaiset osiot osana lukuvuosi- ja yksikön toiminta- ja kehittämissuunnitelmaa. Koulujen toiminta- ja kehittämissuunnitelma noudattaa oppilashuoltosuunnitelman rakennetta. Oppilashuoltosuunnitelmassa otetaan huomioon Unicefin lapsiystävällinen kunta -lähtökohdat sekä Lapsiystävällinen Hämeenlinna -ohjelma. Oppilashuollon suunnitelma löytyy liitteestä 4

7.2. Lastensuojelusuunnitelma

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut siirtyvät hyvinvointialueelle vuoden 2023 alussa. Tästä huolimatta tähän Hyvinvointisuunnitelmaan liitettiin myös Lastensuojelusuunnitelma. Lastensuojelusuunnitelmassa kuvataan lyhyesti lastensuojelun tarve kunnassa, lastensuojelun asiakkuus ja resurssit. Lastensuojelusuunnitelma on liitteenä 5

7.3. Suunnitelma ikääntyneen väestön tukemiseksi

Kunnan on vanhuspalvelulain (980/2012) 5 §:n mukaan laadittava suunnitelma toimenpiteistään ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi sekä iäkkäiden henkilöiden tarvitsemien palvelujen ja omaishoidon järjestämiseksi ja kehittämiseksi.

SOTE-palveluiden siirtyessä hyvinvointialueelle vuoden 2023 alusta suunnitelmassa keskitytään kuntaan jäävien palveluiden kuvaamiseen. Suunnitelma huomioi kaupunkistrategian päämäärän hyvinvoivien ihmisten yhteisöllinen kaupunki tavoitteet: asukaslähtöisesti kehittyvä, hyvinvointiin aktivoiva ja yhteisöllisyyttä ja osallisuutta vahvistava. Suunnitelma löytyy liitteestä 6

8. Ehkäisevä päihdetyö

Ehkäisevä päihdetyö on osa hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämistä. Ehkäisevän päihdetyön lain mukaan ehkäisevä päihdetyö kattaa alkoholin, tupakan, huumausaineiden ja muiden päihtymiseen käytettävien aineiden sekä rahapelaamisen aiheuttamien haittojen ehkäisyn. Päävastuu ehkäisevästä päihdetyöstä kuuluu kunnalle

Ehkäisevän päihdetyön tavoitteena on ehkäistä ja vähentää päihteiden käytön aiheuttamia haittoja niin päihteiden käyttäjille, heidän läheisilleen kuin yhteiskunnallekin. Työn tavoitteena on myös lisätä ymmärrystä päihteiden käytöstä ja niihin liittyvistä ilmiöistä sekä edistää perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista päihteisiin liittyvissä asioissa. (THL: Mitä ehkäisevä päihdetyö on?). Hämeenlinnan seudulle laaditaan tällä hetkellä Ehkäisevän päihdetyön toimintasuunnitelmaa vuosille 2022 – 2023.

9. Kehittämisajatuksia

Kuten jo aiemmin on todettu nyt tehtävä Hyvinvointisuunnitelma 2022 – 2026 tehdään tilanteessa, jossa toimintaympäristö muuttuu merkittävästi. Tästä johtuen vuosittain on syytä tarkastella sitä vastaako suunnitelma niihin kysymyksiin tai ilmiöihin, jotka ovat kaupungin toiminnassa esillä.

Suunnitelmaprosessin aikana on hyvin vahvasti noussut keskusteluun yhteistyörakenteet niin kunnan ja hyvinvointialueen kuin myös kunnan ja muiden yhteistyötahojen kanssa. Hyvinvointityö on moninaista ja tarjolla pitäisi olla erilaisia yhteistyöfoorumeita, erilaisille toimijoille, jotta yhteinen tavoite kirkastuu ja toimijat ovat tietoisia mitä hyvinvointiteeman puitteissa tapahtuu.

Vahvana uudehkona teemana on noussut esiin ympäristön hyvinvointivaikutukset. Osaammeko ottaa ympäristön riittävästi huomioon hyvinvointinäkökulmasta ja toisaalta, tiedostammeko todella esimerkiksi ilmastonmuutokset negatiiviset vaikutukset asukkaiden hyvinvointiin?

Hyvinvointisuunnitelma sisältää omat suunnitelmat lapsille ja nuorille sekä ikäihmisille. Tämä saattaa ohjata hyvinvointiajattelua liian ikäsegmenttikeskeiseksi. Onkin syytä miettiä sitä, onko Hämeenlinnassa mahdollista lisätä eri ikäisten asukkaiden vuorovaikutusta.

Liitteet

Liite 1 Stiglitzin hyvinvoinnin osa-alueet

Liite 2 HYTE-kerroin indikaattorit

Liite 3 Seurantaindikaattorit

Liite 4 Oppilashuollon suunnitelma

Liite 5 Lastensuojelusuunnitelma

Liite 6 Suunnitelma ikääntyneen väestön tukemiseksi

Lähteet

Kuntalaki (410/2015)

Terveydenhuoltolaki (1326/2010)

Laki hyvinvointialueesta (611/2021)

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021)

Laki kuntien kulttuuritoiminnasta (166/2019)

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013)

Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä (523/2015)

Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista (980/2012)

Kansallinen ikäohjelma vuoteen 2030. Tavoitteena ikäkyvykäs Suomi. SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN JULKAISUJA 2020:31

Kanta-Hämeen alueellinen hyvinvointikertomus ja -suunnitelma vuosille 2021–2024. Hämeen liitto.

Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi 2020–2023.

Tavoitteena ikäystävällinen Suomi. SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN JULKAISUJA 2020:29

Houkutteleva Hämeenlinna 2025 -strategia

Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen 2030. Valtioneuvoston periaatepäätös VALTIONEUVOSTON JULKAISUJA 2021:14

Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen 2030 Toimeenpanosuunnitelma. VALTIONEUVOSTON JULKAISUJA 2021:27.

Hyvät väestösuhteet liittyvät yhdenvertaisuuteen ja syrjimättömyyteen - Oikeusministeriö [Oikeusministeriön verkkopalvelu](#)

Mielenterveystalo. (n.d.) [Mielenterveystalo, Luonnon vaikutus hyvinvointiin](#)

Peen, J., Schoevers, RA., Beekman, AT. & Dekker, J. (2009). The current status of urban-rural differences in psychiatric disorders. Researchgate. [Linkki tutkimukseen sivustolla researchgate.net](#)

Peltari, M. (2022). Luonnon monimuotoisuus tarkoittaa sitkeyttä ja terveyttä – myös ihmisille. Helsingin yliopisto. [Helsingin yliopiston verkkopalvelu](#)

THL, Luonto ja osallisuus. (2022). [THL:n verkkopalvelu](#)

Tyrväinen ym. (2018). Mitä tiedetään metsän terveyshyödyistä? [Duodecim-lehden verkkopalvelu](#)

Hämeenlinnan kaupunki
Wetterhoffinkatu 2
PL 84
13101 Hämeenlinna
Puh. 03 6211
www.hameenlinna.fi